Tot dit ideaal heeft de Chr. Nat. Conf. van Shanghai heen een grooten stap nader gebracht.

Wij merkten reeds een vorig maal op, dat China door de groote mogendheden werd en wordt ten onder gehouden. Vooral het heidensch Japan en het Christelijk Amerika staan aan onderdrukking schuldig.

Doch de algemeene ontwaking van het nationaal bewustzijn der Oostersche volken heeft ook China aangeraakt, met name zelfs het Christelijk China, d.w.z. dat deel van China, dat reeds voor het christendom mocht gewonnen worden. En dan ligt het voor de hand, dat de Christen-Chinees niet slechts staatkundige vrijheid en onafhankelijkheid wil, maar ook onder de voogdij (dikwijls een overheersching) van de Engelsche en Amerikaansche zending vandaan zoekt te komen.

Dat de motieven hiervoor steeds zuiver christelijk zijn, zouden wij niet gaarne beweren. Er zal ook veel van den mensch, van den vleeschelijken mensch, bij zijn. Doch daarmee is de zaak zelf allerminst veroordeeld; integendeel, wij juichen het streven der Christen-Chineezen van harte toe.

Hoe de bovengenoemde Conferentie een uiting van dit streven was, en het beoogde doel naderbij heeft doen komen?

In 1907 was ook te Shanghai een Conferentie gehouden met het oog op het christendom. Maar deze was een conferentie van zendelingen; de Chineezen stonden er buiten; de vreemdelingen beraadslaagden onderling zonder de Chineezen over de Chineezen.

Dit kon ook moeilijk anders. En al zouden sommigen van de Christen-Chineezen in staat en bevoegd zijn geweest, om mee te oordeelen over den stand van zaken en de te nemen maatregelen voor de doorvoering van het christendom, er werd toen niet aan gedacht, noch door de zendelingen, noch door de Chineezen; er werd trouwens geen behoefte aan gevoeld ook.

Daarbij, het onderwerp van bespreking was in 1907 een geheel ander. Er zijn in China — wij merkten het een vorig maal op — 144 zendingscorporaties van Protestantsche zijde, die elkander onwillekeurig gedurig in den weg zitten en hinderen. En het was de bedoeling van de Conferentie in 1907 tusschen die verschillende lichamen een werkverband te leggen en samenwerking te zoeken.

Maar nu in 1922, hoe geheel anders was in deze 15 jaren de situatie geworden! Het is hetzelfde China niet meer. Wat men in 1907 niet had kunnen denken en zelfs niet durven droomen, dat in afzienbaren tijd mogelijk zou zijn, is nu werkelijkheid geworden: een vergadering van bijna 1200 christenen komt bijeen, waarvan niet minder dan 570 Chineezen, sprekend over een Chineesche kerk!

Over de geweldige moeilijkheden, die moesten worden overwonnen, voordat zulk een vergadering bijeen komen kon, spreken wij niet, daar zij voor ons doel van weinig belang zijn.

Het verschil in ras was een groot bezwaar, doch erger was het groote getal van richtingen en gezindten. Broederlijk (en zusterlijk) zaten naast elkander Anglicanen, Baptisten, Congregationalisten, Lutherschen, Methodisten, Presbyterianen en anderen, en deze allen ook weer in onder-richtingen verdeeld. Tevens waren vertegenwoordigd de christelijke mannen- en vrouwenvereenigingen in China, en ook nog enkele paedagogische instituten. Inderdaad, op kerkelijk gebied een allegaartje bij uitnemendheid, maar toch vereenigd om den persoon van Jezus Christus, en jagend naar hetzelfde doel: een Chineesche kerk.

Mede een bezwaar was de taal, waarin gesproken zou moeten worden. Van de buitenlandsche talen kwam alleen het Engelsch ernstig in aanmerking; maar het ging toch niet aan op een nationale vergadering Engelsch als spreektaal te gebruiken! Bovendien, vele Chineezen zouden het niet hebben verstaan. Dan Chineesch? Doch afgezien van het feit, dat velen van de zendelingen deze taal niet of niet voldoende machtig waren, bleef nog de vraag te beantwoorden, welk dialect zou gekozen worden. Wij schreven toch reeds in ons eerste artikel, dat men niet zonder meer van de Chineesche taal kan spreken, gelijk b.v. van het Engelsch of het Nederlandsch.

Ten slotte viel de keuze op het Mandarijn-dialect; maar velen van de Chineezen verstonden dit ook niet; voor hen en voor de buitenlanders werd het Engelsch genomen. Elke toespraak moest dus uit het Chinesch in het Engelsch worden overgezet, en omgekeerd.

Ook was nog een vraag, wie de vergadering zou leiden; een van de Engelschen of Amerikanen? Maar dat zou het nationale gevoel der Chineezen hebben gekrenkt. Een Chinees dan? Maar zouden de buitenlanders, die tot dusverre altijd de leiders waren geweest, zich onder een Chinees zetten? Ja, het moest, en daarom kon het ook. En niet één van de zendelingen, die het anders wilde. Voorzitter werd toen de Chineesche predikant Dr Tscheng Tsching Ji, die bleek voor zijn taak volkomen berekend te zijn.

Opmerkelijk was het groote getal vrouwen op de Conferentie, niet minder dan 86, waarvan er verscheidene met veel vrijmoedigheid in deze groote vergadering het woord voerden. Trouwens, in China neemt de vrouw in het zendingswerk een vooraanstaande plaats in. Van de 100 zendelingen zijn er niet minder dan 30 ongehuwde vrouwen. Telt men de vrouwen van de zendelingen er bij (wat natuurlijk niet geheel op gaat), dan is de verhouding van het mannelijk en vrouwelijk element als 2:3. Van de 675 zendingsstations in eigenlijk China zijn er 89, d.i. dus 13 pct. alleen door vrouwen bezet. En zoo zijn er nog meer interessante cijfers te geven.

Een bijzonderheid van de Conferentie was ook de belangstelling, die zij van de „buitenstaanders" genieten mocht. Zuiver kerkelijk was zij wel niet, omdat ook het vereenigingsleven vertegenwoordigd was, maar een kerkelijk stempel droeg zij toch wel, en het doel was toch op een Chineesche kerk gericht. Maar dit verhinderde vele overheidspersonen en anderen niet, om hun „groeten" officieel over te brengen of te laten brengen.

Zoo bracht de Amerikaansche generaal-consul de groeten over van de buitenlandsche bevolking van Shanghai, terwijl de commissaris voor buitenlandsche aangelegenheden in naam van den gouverneur der provincie Kiangsoe, en de (christelijke) voorzitter van de Chineesche handelskamer te Shanghai in naam van de koopmanskringen spraken.

Ook de zoogenaamde christelijke generaal Feng, die toen juist ten strijde was getrokken tegen Tschang Tso Lin, liet zijn groet overbrengen, terwijl hij tevens verschillende wenschen had voor zijn provincie! En dan waren er natuurlijk talloos vele telegrafische gelukwenschen uit alle deelen van China.

Dat het op deze vergadering met haar heterogene elementen van ras, taal, volk en overtuiging, wel eens hokte, ligt voor de hand.

Gelijk de kerk in de christen-landen, heeft ook de zending danig te lijden onder de dusgenaamde Schriftcritiek. Wij behoeven hier niet uiteen te zetten, wat daarmee bedoeld wordt; het is trouwens van algemeene bekendheid. Kwam deze becritiseering der Heilige Schrift nu alleen van ongeloovige zijde, dan was het nog te dragen, maar zelfs de Engelsche en Amerikaansche zending in China is van deze smetten niet vrij.

Van hoe fatale gevolgen dit is, leert de zending in ons eigen Indië. Sommige Mohammedaansche bladen op Java houden aan hun lezers het gedurig voor oogen, hoe de christenen in Nederland het onderling oneens zijn over den Bijbel, en enkele meer of minder groote deelen van den Bijbel schrappen en als onecht beschouwen; en dan stellen zij daartegenover de eenheid van hun heilig boek, den Koran. Het is zelfs te vreezen, dat dit verschillend denken over het Woord van God de samenwerking tusschen de zendingscorporaties in Ned.-Indië groote hinderpalen in den weg zal leggen, zoo niet voor een groot deel onmogelijk zal maken.

Doch keeren wij naar China terug.

De met het modernisme besmette zendelingen trachten natuurlijk een modern „christendom" in te voeren. Daarbij heeft de moderne cultuur met haar uitwassen ook beslag gelegd op de harten van sommige Christen-Chineezen.

En deze overtuigingen, die van het streng positieve christendom sterk afwijken, kwamen ook op de Conferentie aan het woord.

Wel bleek het, dat de aanhangers van het modernisme zeer verre in de minderheid waren. Maar dat zulke stemmen beluisterd werden, was toch een slecht teeken. Het woord van den grijzen leider der beroemde China Inland Mission, den heer Hoste, was dan ook zeer terecht (en gelukkig, dat het zoo goed als algeheele instemming vond), dat het bij de zending mede hoofdzakelijk gaat om het onvoorwaardelijke gezag van de Heilige Schrift. Dit maakt juist onze Gereformeerde zending zoo krachtig, dat wij wars van alle Schriftcritiek staan op den onveranderlijken grondslag van het onfeilbaar Woord van God.

De Conferentie liet, bij het verschil van overtuiging onder haar leden, de afgevaardigden vrij. Gemeenschappelijk belang bond ze samen, en een gemeenschappelijk doel dwong hen tezamen te handelen. Daarmee was niet alle innerlijke eenheid zoek, want dan zou het een huis op den zandgrond zijn geweest.

Die eenheid bleek op een der gewichtigste oogenblikken der Conferentie, toen er zelfs gevreesd werd, dat alles uit elkander zou spatten.

Er werd toch ten slotte, om eenig positief resultaat te bereiken, besloten tot de oprichting van een Chr. Nationalen Raad. Op welke belijdenis zou deze Raad moeten rusten? Waar de Conferentie zelf zulk een beslist uitgesproken belijdenis miste, kon zij voor den Raad moeilijk zulk een belijdenis vaststellen. Zonder op de bijzonderheden in te gaan (waarover meer in ons slotartikel) volstaan wij er nu mede op te merken, dat de Conferentie aan den wensch van velen tegemoet kwam, om toch in eenig opzicht haar geloof uit te spreken. Een commissie gaf hiervoor de volgende formule:

> „Wij, leden der Conferentie, belijden met blijdschap ons geloof in, en vernieuwen onze overgave aan God den almachtigen Vader, en Jezus Christus Zijn Zoon, onzen Heere en Zaligmaker, die ons heeft liefgehad en zichzelf voor onze zonden heeft overgegeven, en den Heiligen Geest, den Heer en Gever des levens; en erkennen onze getrouwheid aan de Heilige Schriften als den oppersten regel voor geloof en wandel, en aan de fundamenteele geloofsartikelen, gehouden door de kerken, tot welke wij onderscheidenlijk behooren."

De Conferentie aanvaardde met opstaan deze resolutie, en barstte toen spontaan uit in het zingen van de doxologie, beide in het Chineesch en het Engelsch. Dat moet het meest dramatische en ontroerende oogenblik der Conferentie zijn geweest.

J. D. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Het gevaar van elkander niet te kunnen begrijpen tusschen Duitschland en Frankrijk.

Professor Henri Lichtenberger, die aan de Parijsche Universiteit doceert in de Germanistik, heeft een boek geschreven over: het huidige Duitschland in zijn verhouding tot Frankrijk. Dit boek is in beide landen met groote ingenomenheid ontvangen. De vrede van Versailles en de vragen naar wie de schuld van den oorlog is en hoe de „reparationen" moeten geschieden, worden van verschillende zijden belicht.

Het eerste hoofdstuk geeft een historisch overzicht van het antagonisme franco-allemand; in een tweede hoofdstuk worden de groote stroomingen in de Duitsche gedachtenwereld ten dezen opzichte weergegeven en in het derde hoofdstuk gaat het over de vraag van het herstel in nauw verband met die van wie de schuld is van den oorlog.

In dit allerbelangrijkste werk nu zegt de schrijver: Het elkander wederzijds niet verstaan is een nog grooter gevaar, dan de wederzijdsche haat.

Dat men elkander niet verstaat blijkt o.a. al heel klaar uit het antwoord door de Fransche en Belgische Protestanten gegeven op „de boodschap der Zweedsche bisschoppen".

In den laatsten tijd treedt bijna geen kerkvorst onder de Protestanten zoozeer en zoo vaak op den voorgrond als Nathan Soederblom, aartsbisschop van Upsala in Zweden.

Op de groote wereldconferenties klinkt zijn stem met macht. In de totstandkoming dier conferenties na den oorlog in Zwitserland, Engeland, Denemarken en Zweden gehouden, had hij het groote aandeel. Daarbij mag worden herinnerd, dat naar evenredigheid wellicht geen volk zooveel doet voor het lijdend Protestantisme in Europa dan het Zweedsche. Wat wij doen voor de verdrukte gereformeerden van Europa, dat doet Zweden en naast Zweden ook Noorwegen voor het lijdend Lutherdom.

Nu heeft Soederblom in naam van het concilie van Zweedsche bisschoppen een boodschap gezonden in verband met de bezetting van de Roer aan Bonar Law; aan den aartsbisschop van Canterbury; aan president Harding; aan den kardinaal aartsbisschop van Parijs en aan Poincaré. Eveneens is deze boodschap gezonden aan den kanselier Dr Cuno en aan den heer Motta, den vertegenwoordiger van de Zwitsersche republiek op de vergaderingen van den Volkerenbond. Ook werd deze boodschap gericht aan het adres van Prof. Ds Wilfred Monod, die het Fransche Protestantisme vertegenwoordigde op de wereldconferentie te Kopenhagen. Daar zij tot zijn bevreemding niet was geadresseerd aan den Raad van het Fransch Protestantsche Verbond, haastte Monod zich de missive mede te deelen aan genoemd verbond.

Uit het antwoord nu van dat verbond, gegeven aan de Zweedsche bisschoppen, komt duidelijk aan het licht, dat het groote gevaar door Lichtenberger gesignaleerd, reeds aanwezig is. Het Fransche antwoord is door en door beleefd, maar brengt niet nader tot elkander. Het wijst met scherpte op een feit, waarover de Fransche Protestanten zich ten zeerste verbazen en waaromtrent zij opheldering vragen en waardoor de boodschap geen besten indruk in Frankrijk heeft gemaakt, namelijk het feit, dat één zin, zeer incrimineerend voor Frankrijk, wel voorkomt in het stuk, gezonden aan Engeland en Amerika, doch niet in dat wat geadresseerd werd aan Poincaré en Monod. En wel deze zin: Thans snijdt wapengeweld onder den dekmantel van vrede groote stukken uit het land van een ontwapenden gebuur en verergert daardoor diens ten hemelschreienden nood. Ook nog in andere opzichten is er verschil tusschen de boodschap aan de Engelschen en die aan de Franschen. Het moet worden toegegeven, dat dit een eigenaardigen indruk maakt.

Het Fransche antwoord verzuimt niet op dit verschijnsel te wijzen en vraagt hoe of dit is gekomen; het vraagt naar den Zweedschen tekst. Het Fransche antwoord is niet van belang ontbloot. Het wordt als het ware gecommentarieerd door een zeer breed interview door Monod toegestaan aan een van de correspondenten van het Stokholmsche dagblad Svenska Dagbladet.

Ook hebben de Unie van de evangelisch-protestantsche kerken van België en de Belgische Zendingskerk in een gemeenschappelijk schrijven zich